

Dariusz Jagiello

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie

ORCID: 0000-0002-9609-5635

djagiello@swps.edu.pl

Teresa Gardocka

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie

ORCID: 0000-0002-2923-9379

tgardocka@swps.edu.pl

Pojęcie broni palnej w art. 263 Kodeksu karnego i w ustawie o broni i amunicji

Wstęp

Kwestia prawnego ograniczenia posiadania broni palnej pojawiła się w polskim ustawodawstwie już w 1919 r.¹, czyli u progu niepodległości państwa. Było to oczywiste dziedzictwo ustawodawstw państw zaborczych, z których wszystkie ograniczały dostęp obywateli do broni palnej pod groźbą kary². Od tego czasu posiadanie broni palnej jest możliwe w Polsce tylko za odpowiednim zezwoleniem, a posiadanie jej bez zezwolenia podlega karze kryminalnej. Aby ustalić zakres legalnego posiadania, a zarazem zakres odpowiedzialności, niezbędne jest precyzyjne określenie pojęcia broni, przede wszystkim broni palnej. Często nie jest to łatwe, a wysiłki ustawodawcy, by objąć zakresem pojęcia „broń palna” wszystko co możliwe, bywają niekiedy godne pożałowania. Ustawa o broni i amunicji należy do prawa administracyjnego i bezwzględnie jej przepisy powinny być czytelne dla każdego, a bywa że nie są nawet dla sądów. Kolejne akty prawne dotyczące broni są coraz obszerniejsze, ale trudno powiedzieć, czy jaśniejsze od poprzednich. Doskonale to widać po obowiązującej dziś ustawie o broni i amunicji, która jest omówiona w części trzeciej opracowania.

¹ Dekret Naczelnika Państwa z dnia 25 stycznia 1919 r. o nabywaniu i posiadaniu broni i amunicji (Dz. Praw Państwa Polskiego z 1919 r., poz. 123; dalej jako Dz. Pr. P.P.).

² Por. m.in. J. Kasprzak, *Karalność nielegalnego wytwarzania i posiadania broni na przestrzeni dziejów*, [w:] S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka (red.), *Granice kryminalizacji i penalizacji*, Olsztyn 2013, s. 214–229.

Autorzy opracowania stawiają sobie zadanie nie tylko przedstawienia historycznego rozwoju pojęcia broni palnej w prawie, ale również ustalenia rzeczywistej treści tego pojęcia w obowiązującym polskim prawie, przede wszystkim na potrzeby odpowiedzialności karnej za posiadanie broni bez zezwolenia – art. 263 Kodeksu karnego (dalej jako k.k.). Analiza została prowadzona z wykorzystaniem metody historycznoprawnej (przegląd ustawodawstwa obowiązującego od czasu uzyskania niepodległości przez Polskę w 1919 r.) i dogmatycznej analizy przepisów oraz analizy stosowania prawa przez polskie sądy (w oparciu o najważniejsze orzeczenia Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz sądów powszechnych i administracyjnych niższego rzędu).

Podstawowe pytanie badawcze brzmi zatem, czy na potrzeby odpowiedzialności karnej z art. 263 k.k. znamię „broń palna albo amunicja”, określające przedmioty, które można posiadać na terytorium RP tylko po uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia, odpowiada ściśle definicjom sformułowanym z ustawy o broni i amunicji³. Wobec zakazu analogii w prawie karnym⁴ i postulatu jasnego formułowania przepisów karnych⁵ jest to pytanie niezwykle istotne. Odpowiedź na nie określa bowiem zakres odpowiedzialności karnej za nielegalne posiadanie broni i/lub amunicji szczególnie wobec tego, że w samym k.k. nie ma definicji broni palnej i amunicji.

Historyczne kształtowanie się pojęcia broni w polskim prawie

Dekret Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego o nabywaniu i posiadaniu broni i amunicji ukazał się już w dwa miesiące po ogłoszeniu niepodległości państwa, co oznaczało, że tę kwestię uznano za istotną i pilnie wymagającą uregulowania – było to zrozumiałe w okresie bezpośrednio powojennym. Dekret ustanawiał nowe otwarcie, co wynikało z jego art. 4, który stanowił, że „wszelkie pozwolenia na prawo posiadania przedmiotów i materiałów, wyszczególnionych w art. 1, udzielone w trybie niezgodnym z powyższymi przepisami, niniejszym dekretem zostają unieważnione”. Było to zupełnie zrozumiałe, bo wszystkie pozwolenia wydane do czasu dekretu zostały wydane przez państwa zaborcze. Dekret (liczący 7 artykułów) uzyskał moc obowiązującą z chwilą ogłoszenia w Dzienniku Praw Państwa Polskiego⁶, a jego wykonanie powie-

³ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 955 ze zm.).

⁴ Zob. L. Gardocki, *Prawo karne*, wyd. dwudzieste drugie, Warszawa 2021, s. 17, który podaje przykład dotyczący przestępstwa posiadania bez zezwolenia innej broni niż palna.

⁵ Zob. ibidem, s. 16, gdzie omówiono pojęcie *nullum crimen sine lege certa*: „Ustawodawca nie może bowiem wymagać od obywatela uświadomienia sobie zakresu zakazu karnego i przestrzegania go, jeżeli sam nie jest w stanie określić wyraźnie jego granic”.

⁶ Dz.U. z 1919 r., Nr 9, poz. 123 z dnia 29 stycznia 1919 r.

rzono Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Dotyczył nabywania i posiadania broni palnej i amunicji zarówno przez służby państwowe, jak i osoby cywilne oraz organizacje cywilne.

Pojęcie „broń” zostało określone przez wyliczenie jego desygnatów w art. 1. Według dekretu broń to wszelkiego rodzaju broń palna, karabiny maszynowe, armaty, zarówno ich części składowe i przybory, wszelkiego rodzaju amunicja, naboje, pociski do tego rodzaju broni używane, bomby i granaty ręczne i materiały wybuchowe do ich wyrobu przeznaczone. Przepis dekretu definiuje broń językiem potocznym, zrozumiałym dla obywatela. Określa dalej, że prawo nabywania, przechowywania i używania wszelkiego rodzaju broni palnej przysługuje „władzom wojskowym, Milicji Ludowej, Policji Komunalnej oraz tym organizacjom i osobom cywilnym, które posiadają pozwolenie odpowiedniej władzy państwowej”. Do dekretu wydane zostały na podstawie upoważnienia dla Ministra Spraw Wewnętrznych dwa rozporządzenia wykonawcze. Pierwsze z dnia 29 stycznia 1919 r.⁷ zobowiązywało osoby posiadające broń do jej złożenia do dnia 9 lutego 1919 r. w powiatowym zarządzie Policji Komunalnej i ustanawiała organy upoważnione do wydawania pozwoleń i nakładania kar za posiadanie broni. Kary nakładali w drodze administracyjnej komisarze ludowi, a prawo odwołania się przysługiwało ukaranym tylko co do wymiaru kary do Ministra Spraw Wewnętrznych w ciągu 7 dni od doręczenia orzeczenia karnego. Dekret zawierał przepis karny (art. 5), dotyczący posiadania broni bez odpowiednich zezwoleń.

Dekret został uchylony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. Prawo o broni, amunicji i materiałach wybuchowych⁸. Rozporządzenie definiowało pojęcie broni w art. 1. W rozumieniu tego prawa bronią było każde narzędzie przeznaczone do zadawania bezpośrednio lub pośrednio urazów cielesnych⁹. Zgodnie z rozporządzeniem za amunicję uznawano gotowe naboje i pociski do broni palnej oraz pociski wybuchowe wszelkiego rodzaju (art. 1 ust. 2)¹⁰. Gotowe lub obrobione istotne części

⁷ Dz. Pr. P.P. z 1919 r., Nr 12, poz. 133.

⁸ Dz.U. z 1932 r., Nr 94, poz. 807.

⁹ Art. 3 rozporządzenia stanowił, że jego przepisy nie mają zastosowania do broni białej. Upoważniał natomiast Ministrów: Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu do rozciągnięcia drogą rozporządzenia tych przepisów na poszczególne rodzaje broni białej.

¹⁰ Rozporządzenie wykonawcze Ministrów: Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu z dnia 27 stycznia 1936 r. o broni białej i o ograniczeniach handlu bronią (Dz.U. z 1932 r., Nr 96) rozciągnął w § 1 przepisy prawa o broni na następujące rodzaje broni białej: a) broń białą wszelkiego rodzaju, ukrytą w przedmiotach, niemających wyglądu broni (w laskach, parasolach, kijach itp.); b) pałki giętkie (gumowe, sprężynowe, skórzane itp.), zaopatrzone w zakończenie z ciężkiego i twardego materiału lub zawierające wkładki z takiego materiału (kastety); c) boksery metalowe wszelkiego rodzaju i pierścienie palcowe kolczaste lub zaopatrzone w guzy, zeberka itp. Natomiast przepisy rozdziału V prawa o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (rozdział ten traktuje o nabywaniu i noszeniu broni dla celów osobistych) rozciągnięte zostało na następujące rodzaje broni białej, o ile chodzi o jej noszenie: a) szable, szpady,

broni lub amunicji uważano za broń lub amunicję (art. 1 ust. 3). Za istotne części należało uważać to, co określało rozporządzenie wykonawcze¹¹. Materiałami wybuchowymi były ciała w stanie stałym, ciekłym lub lotnym, które pod działaniem podnieć fizycznych (mechanicznych) lub chemicznych rozwijają siłę niszczyielską (art. 1 ust. 4). Co do materiałów wybuchowych również ustawa zawierała delegację dla Ministrów: Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu do rozciągnięcia drogą rozporządzenia wykonawczego przepisów na przedmioty i narzędzia oraz na istotne części składowe materiałów wybuchowych, których używanie może zagrażać bezpieczeństwu publicznemu. Takiego rozporządzenia wykonawczego nie wydano. Rozporządzenie prezydenta zawierało przepisy karne (art. 47–49), dotyczące posiadania, przechowywania i sprzedaży broni palnej, amunicji lub materiałów wybuchowych.

Powojenny dekret z dnia 15 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa¹², zwany małym kodeksem karnym, w art. 4 penalizował wyrób, gromadzenie lub przechowywanie broni palnej, amunicji, materiałów lub przyrządów wybuchowych albo innych przedmiotów mogących spowodować niebezpieczeństwo powszechne. Przestępstwo to stanowiło zbrodnię, zagrożoną karą więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotniego więzienia albo karą śmierci¹³. Mały kodeks karny zawieszal obowiązywanie art. 222 Kodeksu karnego z 1932 r., który za posiadanie lub wyrób broni bez zezwolenia przewidywał w art. karę więzienia lub aresztu do 3 lat.

Na potrzeby dekretu pozostawały w mocy definicje zawarte w rozporządzeniu z 1932 r. i wydanych na jego podstawie rozporządzeń wykonawczych, które zostały uchylone dopiero ustawą z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych¹⁴.

Definicja w art. 1 ustawy z 1961 r. określała ogólnie broń jako broń palną krótką oraz broń myśliwską i sportową, zaś amunicję jako amunicję do broni

bagnety, lance i piki; b) sztylety wszelkiego rodzaju oraz noże o długości ostrza ponad 10 cm, sztywno osadzone na trzonku i ostro zakończone; c) noże składane o długości ostrza ponad 10 cm zaopatrzone w urządzenia, utrzymujące je po otwarciu sztywno na trzonku i ostro zakończone.

¹¹ Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 kwietnia 1939 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych oraz Przemysłu i Handlu o istotnych częściach broni palnej i amunicji w § 1 stanowiło, że istotnymi częściami broni palnej są: lufa oraz części broni, które zamykają tył lufy podczas strzału lub stanowią jej przedłużenie (np. trzon zamkowy, bęben w rewolwerze), zaś w § 2, że istotnymi częściami amunicji są: pocisk i łuska.

¹² Dz.U. z 1946 r., Nr 30, poz. 192

¹³ Komentatorzy małego kodeksu karnego: J. Bafia, L. Hochberg, M. Siewierski, *Ustawy karne PRL. Komentarz*, Warszawa 1965, s. 15 i nast., przywołując rozmaite orzeczenia sądowe, stwierdzają m.in., że przechowywanie dubeltówki, pistoletu sygnałowego, rewolweru wyczerpuje znamiona przestępstwa przewidzianego w art. 4 m.k.k., zaś przerabianie broni niezdatnej do użycia na broń o działaniu skutecznym jest wyrabianiem broni, które może być karane na podstawie art. 4 m.k.k.

¹⁴ Dz.U. z 1961 r., Nr 6, poz. 43.

palnej krótkiej oraz myśliwskiej i sportowej¹⁵. Utrzymała również regulację (art. 1 ust. 3), że gotowe lub obrobione istotne części broni lub amunicji uważa się za broń lub amunicję¹⁶. Definicja materiałów wybuchowych (art. 3) nie różniła się istotnie od definicji z rozporządzenia z 1932 r. Ustawa zawierała przepisy karne (art. 27 i 28), jednak nie uchylała bardzo surowych przepisów małego kodeksu karnego dotyczących posiadania broni, a tylko je uzupełniała. Z tych, dziś już historycznych przepisów, wynika, że pojęcie „broń” poza gotowymi egzemplarzami broni palnej i gotową amunicją obejmowało także istotne części broni, które wymagają odrębnej definicji, istotne części amunicji, materiały wybuchowe oraz broń inną niż broń palna, określona w przepisach regulujących kwestie broni.

Pojęcie broni w obowiązującym prawie polskim

Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji¹⁷ ustanawia zakaz nabywania, posiadania oraz zbywania broni i amunicji (art. 2), który istnieje w polskim ustawodawstwie od 1919 r.¹⁸ i stanowi kontynuację zakazu istniejącego na terenie wszystkich trzech zaborów. W dzisiejszych czasach obowiązywanie tego zakazu w tak surowej postaci budzi dyskusje społeczne. Padają różne argumenty z zakresu wolności obywatelskiej, prawa człowieka do obrony itd.¹⁹ Ustawodawca nie wydaje się jednak zmierzać do złagodzenia reglamentacji. Definicja broni zawarta w art. 4 ustawy obejmuje cztery podstawowe kategorie:

- 1) broń palną,
- 2) broń pneumatyczną,

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 października 1990 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów ustawy o broni, amunicji i materiałach wybuchowych na poszczególne rodzaje broni białej oraz przedmioty, których używanie może zagrażać bezpieczeństwu publicznemu (Dz.U. z 1990 r., Nr 76, poz. 451) rozciąga w § 1 stosowanie części ustawy na: 1) pistolety, rewolwery i inne przedmioty do miotania chemicznych środków obezwładniających oraz odstrzeliwiana amunicji alarmowej i sygnałowej, 2) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą ładunków elektrycznych, 3) kusze, 4) następujące rodzaje broni białej: ostrza ukryte w przedmiotach nie mających wyglądu broni, pałki giętkie zaopatrzone w zakończenia z ciężkiego i twardego materiału lub zawierające wkładki z takiego materiału, nunczaki i kastety.

¹⁶ Co należy uważać za istotne, części broni lub amunicji zostało określone w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 października 1961 r. w sprawie określenia organów Milicji Obywatelskiej właściwych do wydawania pozwoleń na broń, ustalenia wzorów pozwoleń na broń oraz określenia istotnych części broni i amunicji, którego § 2 stanowił: 1. Istotnymi częściami broni są jej części będące podstawą montażową oraz następujące części i zespoły umożliwiające oddanie strzału: lufa, zamek i komora zamkowa. 2. Istotnymi częściami amunicji są: proch, sponka, łuska oraz pociski napelnione materiałem pirotechnicznym.

¹⁷ T.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 955 ze zm.

¹⁸ Dekret Naczelnika Państwa z dnia 25 stycznia 1919 r. o nabywaniu i posiadaniu broni i amunicji (Dz. Pr. P.P. z 1919 r., Nr 9, poz. 123).

¹⁹ Por. np. P. Chlebowicz, *Nielegalny handel bronią. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2015.

- 3) miotacze gazu obezwładniającego,
- 4) narzędzia i urządzenia, których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu.

Ustawa reguluje również kwestię amunicji do broni palnej, która jest zdefiniowana w art. 4 ust. 3 jako „naboje przeznaczone do strzelania z broni palnej”²⁰. Wszelkie ograniczenia wynikające z ustawy nie dotyczą funkcjonariuszy państwa. Dostęp do broni i zasady jej użycia są w odniesieniu do funkcjonariuszy regulowane odrębnymi przepisami²¹. Każda z tych kategorii jest traktowana przez ustawę nieco odmiennie²². Tak więc obowiązująca ustawa o broni i amunicji dotyczy tylko dostępu zwykłych ludzi do broni palnej na terytorium RP.

Pojęcie „broni palna” obejmuje broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową²³ i sygnałową²⁴. Niektóre z tych pojęć uszczegóławiających mają definicje w ustawie. Ogólna definicja broni palnej zawarta jest w art. 7 ustęp 1 ustawy: „W rozumieniu ustawy bronią palną jest każda broń lufowa, która miota, jest przeznaczona do miotania lub może być przystosowana do miotania jednego lub większej liczby pocisków lub substancji w wyniku działania materiału miotającego”. Ta ogólna definicja dotyczy każdego z rodzajów broni palnej. Poprzednia (obowiązująca do czasu nowelizacji ustawy w 2011 r.)²⁵

²⁰ Definicję broni palnej zawiera również dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/853 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę Rady 91/477/EWG w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni (Dz. Urz. U.E. L. 137/22 z dnia 24 maja 2017). Przepisy tej dyrektywy nie zostały jeszcze implementowane do polskiego prawa.

²¹ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 2418) określa m.in. używanie broni palnej bojowej przez funkcjonariuszy państwowych wymienionych w art. 2 ust. 1. Jest to katalog odmienny niż określony w art. 3 ust. 1 ustawy o broni i amunicji.

²² W 2016 r. został złożony do Sejmu poselski projekt ustawy o broni i amunicji (druk sejmowy nr 1692 z dnia 4 listopada 2016 r.). Projekt ten różne kategorie broni mieszczące się w definicji broni wymienia w 25 punktach.

²³ W rozumieniu ustawy bronią palną alarmową jest urządzenie wielokrotnego użycia, które w wyniku działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, wywołuje efekt akustyczny, a wystrzelona z lufy lub elementu ją zastępującej substancja razi cel na odległość nie większą niż 1 m (art. 7 ust. 3 ustawy). Szczegółowo o pojęciu broni palnej alarmowej pisał Z. Wardak, *Broń palna alarmowa – problematyka prawna i kryminalistyczna*, „Studia Prawnoustrojowe” 2019, t. 46. Tam też autor przywołuje obszerną literaturę dotyczącą pojęcia broni, pochodzącą zarówno sprzed 2011 r., jak i powstałą już po nowelizacji.

²⁴ W rozumieniu ustawy bronią palną sygnałową jest urządzenie wielokrotnego użycia, które w wyniku działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego jest zdolne do wystrzelenia z lufy o kalibrze nie mniejszym niż 25 mm substancji w postaci ładunku pirotechnicznego celem wywołania efektu wizualnego lub akustycznego (art. 7 ust. 2 ustawy).

²⁵ Zmiana nastąpiła ustawą z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy o broni i amunicji oraz ustawy o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz.U. z 2011 r., Nr 38, poz. 195). Sytuację po nowelizacji omawia A. Herzog, *Ustawa o broni i amunicji po nowelizacji*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 10, s. 64 i nast.

definicja zawarta w art. 7 ustawy uznawała za broń palną urządzenie niebezpieczne dla życia lub zdrowia, które w wyniku działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, jest zdolne do wystrzelenia pocisku lub substancji z lufy albo z elementu zastępującego lufę, a przez to do rażenia celów na odległość. Definicja uległa zmianie nie dlatego, że uległa zmianie konstrukcja broni palnej, a dlatego, że poprzednią definicję uznano za niewłaściwą, za mało precyzyjną. Dalej ustawa określa znaczenie sformułowania „może być przeznaczona do miotania” w następujący sposób (ust. 1a): „W rozumieniu ustawy za dający się przystosować do miotania jednego lub większej liczby pocisków lub substancji w wyniku działania materiału miotającego uznaje się przedmiot, który ze względu na swoją budowę lub materiał, z którego jest wykonany, może być łatwo przerobiony w celu miotania”.

Z zestawienia tych dwóch definicji ustawowych wynika, że bronią nie jest tylko to, co zwykliśmy nazywać potocznie bronią, czyli firmowe, wytworzone fabrycznie pistolety, karabiny itp., ale również coś (przedmiot), co jest przystosowane lub może być przystosowane do używania podobnie do broni, czyli np. tzw. samopały. To, czy określony przedmiot może być przystosowany do miotania, specjaliści muszą określić w konkretnym przypadku. Stanisław Hoc w komentarzu do ustawy zwraca uwagę, że już w treści art. 7 istnieje istotny dysonans²⁶. Podstawowa definicja zawarta w § 1 art. 7 określa broń palną jako broń lufową o określonych cechach, zaś § 1 określa, że do miotania może być przystosowany „przedmiot”, co jest oczywiście określeniem znacznie szerszym niż „broń lufowa”. Wątpliwość budzi też to, czy taki przedmiot, który może ze względu na swoją budowę lub materiał, z którego jest wykonany, może być łatwo przerobiony w celu miotania (art. 7 § 1a ustawy). Stanisław Hoc zarzuca słusznie ustawodawcy, że na podstawie tak sformułowanego przepisu nie potrafimy odpowiedzieć na pytanie, czy przedmiot spełniający warunek łatwej możliwości przerobienia w celu miotania jest od razu bronią palną, czy dopiero po rzeczywistym przerobieniu. Broń bojowa, myśliwska lub sportowa jest zdefiniowana ze względu na cel, któremu ma służyć. Rodzaje broni są wyróżnione w ustawie w przepisach określających odpowiedni rodzaj pozwolenia.

Tak oto pojęcie broni myśliwskiej obejmuje broń dopuszczoną do wykonywania polowań na podstawie odrębnych przepisów (art. 10 ust. 4 pkt 3 ustawy)²⁷.

²⁶ Zob. S. Hoc, [w:] S. Hoc, J. Paśnik, P. Szustakiewicz, *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 36. Zob. też C. Kałol, *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa 2021.

²⁷ Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 67) – wydane na podstawie art. 43 ust. 3 tej ustawy rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz (Dz.U. z 2005 r., Nr 61, poz. 548) określa ogólne pojęcie broni myśliwskiej używanej do polowań w § 3 ust. 1 w następujący sposób: Do wykonywania polowania oraz odstrzału zwierząt stanowiących nadzwyczajne zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka dopuszczona jest wyłącznie myśliwska broń palna, z której po maksymalnym załadunku można oddać najwyżej sześć

Broń palna sportowa została określona przez wyliczenie w art. 10 ust. 4 pkt 4) w następujący sposób:

- broń palna bocznego zapłonu z lufami gwintowanymi o kalibrze do 6 mm,
- broń palna centralnego zapłonu z lufami gwintowanymi, o kalibrze do 12 mm,
- broń gładkolufowa²⁸,
- broń przystosowana do strzelania wyłącznie przy pomocy prochu czarnego (dymnego)²⁹.

Posiadanie broni palnej bez zezwolenia stanowi przestępstwo z art. 263 k.k. Ten sam przepis penalizuje wyrób broni palnej bez zezwolenia, handel bronią bez zezwolenia, udostępnienie jej lub przekazanie przez uprawnionego posiadacza osobie nieuprawnionej oraz nieumyślne spowodowanie utraty broni przez osobę posiadającą ją zgodnie z prawem. Przestępstwa te obejmują również amunicję. Co wynika z ustawowych definicji? Z pewnością jedno – żaden sędzia nie ustali bez pomocy biegłego, czy przedmiot (poza bronią wytworzoną fabrycznie), który był w czymś posiadaniu, był bronią, czy nie był³⁰. Taki jest wynik maksymalnego komplikowania definicji broni, która stała się definicją dla wysoko kwalifikowanych specjalistów, zupełnie nieczytelną nawet dla sędziów lub prokuratorów.

Wśród rodzajów broni palnej ustawa wymienia również broń gazową, nie formułuje jednak jej definicji. Należy przyjąć, że bronią palną gazową są urządzenia odpowiadające definicji broni palnej (patrz art. 7 ust. 1) miotające pociski gazowe. Wśród broni palnej wymienione są również miotacze gazu obezwładniającego, dlatego istotne wydaje się ustalenie różnicy między tymi pojęciami. Podstawową różnicą wydaje się być to, że broń gazowa musi wypełniać podstawową definicję broni palnej, zaś miotacze gazu obezwładniającego – nie.

Ustalenie, co jest bronią gazową, a co miotaczem gazu obezwładniającego, ma istotne znaczenie dla ustalenia, jakiego rodzaju pozwolenie jest wymaga-

pojedynczych strzałów; magazynek broni samopowtarzalnej może zawierać najwyżej dwa naboje. Dalsze ustępy tego paragrafu określają broń dopuszczalną do polowania na określone gatunki zwierzyny łownej i dopuszczalne naboje.

²⁸ Gładkolufowa broń to m.in. broń śrutowa używana do polowań.

²⁹ Orzeczenie SN z 24 lutego 2010 r., sygn. akt I KZP 29/09 stanowi: Nie jest wymagane pozwolenie na posiadanie czarnego prochu, mogącego być także częścią amunicji do broni palnej, wytworzonej przed 1850 r., w odniesieniu do której, stosownie do art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz.U. z 2004 r., Nr 52, poz. 525 ze zm.), nie jest wymagane pozwolenie na posiadanie w rozumieniu tejże ustawy (OSNKW 2010, z. 4 poz. 30).

³⁰ Zob. np. wyrok SN z dnia 19 sierpnia 2009 r., sygn. akt II KK 178/09, Lex nr 607797. Jest to wyrok kasacyjny dotyczący wyroku nakazowego Sądu Rejonowego z 16 stycznia 2009 r., sygn. akt VII W 2737/08, w którym skazano oskarżonego na 600 zł grzywny za wykroczenie z art. 51 ust. 1 w związku z art. 4 ust. 1 pkt 4a ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji za to, że posiadał w samochodzie bronią białą, tj. narzędzia i urządzenia, których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu, takie jak: siekiery, pojemniki z gazem, pałkę giętą, kastet metalowy oraz pałkę teleskopową.

ne do posiadania określonego rodzaju broni³¹. Broń gazową można posiadać na podstawie pozwolenia na broń wydanego przez komendanta wojewódzkiego Policji (art. 9 ust. 1 ustawy), zaś miotacze gazu obezwładniającego oraz narzędzia i urządzenia, o których mowa w art. 4 ustęp 1 pkt 3 i 4 ustawy, na podstawie pozwolenia na broń wydanego przez komendanta powiatowego Policji (art. 9 ust. 3 ustawy). Kryterium wyznaczenia właściwego do wydania pozwolenia organy jest, jak się wydaje, poziom zagrożenia bezpieczeństwa publicznego związany z posiadaniem określonego rodzaju broni.

Odpowiedzialność za posiadanie bez właściwego zezwolenia³² na podstawie art. 263 k.k. dotyczy tylko posiadania broni palnej, zatem nie ponosi na tej podstawie odpowiedzialności osoba posiadająca bez właściwego pozwolenia miotacz gazu obezwładniającego. Posiadanie bez pozwolenia takiego urządzenia nie jest również objęte dyspozycją art. 51 ustawy, ustanawiającego wykroczenia. Wykroczeniem jest posiadanie bez odpowiedniej rejestracji broni pneumatycznej³³ albo zbycie osobie nieuprawnionej broni pneumatycznej albo miotacza gazu obezwładniającego lub narzędzia albo urządzenia, którego używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu (art. 51 ust. 1). Nie stanowi wobec tego wykroczenia samo posiadanie bez pozwolenia miotacza gazu obezwładniającego ani też narzędzia lub urządzenia, których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu, czyli desygnatów pojęcia „broń” określonych w art. 4 ustęp 1 pkt 3 i 4 ustawy³⁴. Jest to oczywista niekonsekwencja ustawy.

Pojęcie broni w orzecznictwie sądowym

Orzecznictwo sądowe, odnoszące się do szeroko pojmowanego zagadnienia broni, jest bardzo obszerne. Odwołuje się ono zarówno do samego pojęcia broni, jak też prawnych problemów związanych z interpretacją przepisów, np. czy broń gazowa jest bronią palną³⁵, użycia broni palnej przez funkcjonariusza

³¹ Zob. M. Tomaszewski, *Pojęcie broni palnej w polskim prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 10.

³² Organ upoważniony i tryb wydawania pozwoleń na posiadanie broni wskazuje art. 9 ustawy.

³³ Bronią pneumatyczną w rozumieniu ustawy jest niebezpieczne dla życia lub zdrowia urządzenie, które w wyniku działania sprężonego gazu jest zdolne do wystrzelenia pocisku z lufy lub elementu ją zastępującego i przez to zdolne do rażenia celu na odległość, a energia kinetyczna pocisku opuszczającego lufę lub element ją zastępujący przekracza 17 J (art. 8 ustawy).

³⁴ Tak też: S. Hoc, [w:] S. Hoc J. Paśnik, P. Szustakiewicz, op. cit., s. 201.

³⁵ W świetle uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2004 r., sygn. akt I KZP 39/2003, Lex nr 82446 poglądem dominującym jest dopuszczenie uznania definicji legalnej zawartej w ustawie o broni i amunicji z dnia 21 maja 1999 r. za w pełni adekwatną do badania realizacji przesłanki polegającej na posłużeniu się „bronią palną” z art. 280 § 2 k.k. czy też penalizacji jej posiadania (art. 263 § 2 k.k.). Z kolei w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z 4 listopada 2002 r., sygn. akt V KKN 376/01, Lex nr 74829 czytamy: „Podkreślić należy

Policji lub innego uprawnionego organu (w tym ujęciu dostrzec można linię restrykcyjnego traktowania prawa do użycia broni palnej³⁶, jak i podejścia liberalnego³⁷) czy też odnoszącego się do pozwolenia na posiadanie broni palnej. W tym trzecim przypadku na pierwszy plan wysuwają się wątpliwości

suwerenność obu aktów normatywnych, to jest kodeksu karnego z 1997 r. i ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, wypływająca z dość oczywistego względu: każda z ustaw ma do spełnienia zgoła różne cele społeczne i prawne. Warto zwrócić uwagę, że w art. 4 ustawy z 1999 r. podkreślono, iż zawarty w niej katalog dotyczy tylko tej ustawy, a w art. 7 zamieszczono znamieny zwrot »w rozumieniu tej ustawy«. O ile bowiem celem art. 280 § 1 k.k. jest określenie typu kwalifikowanego rozbój, podczas którego popełniania broń palna stanowi jedynie przedmiot, którym sprawca się posługuje, i który ze względu na swe szczególne właściwości przydaje działaniu wyjątkowo niebezpieczny charakter, o tyle celem ustawy z dnia 21 maja 1999 r. jest określenie warunków posiadania broni palnej i regul obrót nią. Broń palna w rozumieniu art. 280 § 2 k.k. musi być zatem w chwili czynu zdadna do wystrzału ostrą amunicją”.

³⁶ Np. w wyroku Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2013 r., sygn. akt V KK 99/12, Lex nr 1316082, czytamy: „Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 w zw. z ust. 3 ustawy o Policji warunkiem wyłączenia odpowiedzialności karnej za użycie przez policjanta broni palnej, prowadzące do naruszenia lub bezpośredniego zagrożenia dóbr prawnie chronionych, jest wykazanie, że sposób tego użycia był racjonalnym środkiem odparcia zamachu, użycie broni nie powodowało bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia osób trzecich, spełniony został wymóg minimalizacji szkód oraz nie zachodzą przesłanki bezwzględnej subsydiarności użycia broni, co obejmuje w szczególności sytuacje, gdy zamach został wywołany przez wcześniejsze nieprawidłowe i zawnione działanie policjanta”. A w postanowieniu Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2011 r., sygn. akt III KK 160/11, Lex nr 1119506: „Zatrzymanie przy użyciu broni musi być konieczne, więc nie może nastąpić, gdy istniały inne środki zshwywania uciekającego. Wymaganie konieczności kryje w sobie element proporcjonalności dóbr. Reguła »bezwzględnej konieczności« użycia broni nakazuje, aby użycie broni pozostawało w proporcji do intensywności zagrożenia. Niedopuszczalne jest posłużenie się bronią wobec osoby, która nie jest podejrzana o przestępstwo z użyciem przemocy i która bezpośrednio nie zagraża niczyjemu zdrowiu lub życiu. Wymaganie »legalności« użycia broni odnosi się w pierwszym rzędzie do oceny działań funkcjonariuszy z punktu widzenia prawa krajowego”.

³⁷ Dobrym przykładem będzie wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 1 kwietnia 2014 r., 26330/12, Lex nr 1451455: „(...) W okolicznościach niniejszej sprawy użycie siły było uzasadnione wobec zagrożenia dla życia i zdrowia zarówno osób znajdujących się na drodze, jak i funkcjonariuszy policji próbujących zatrzymać kierowcę. Przyjęcie wniosku przeciwnego oznaczałoby nałożenie nierealistycznego obciążenia na Państwo i funkcjonariuszy organów ścigania wykonujących swe obowiązki, być może z niekorzyścią dla ich życia i życia innych ludzi. Ustalono, iż P.B. stanowił zagrożenie dla zatrzymujących go funkcjonariuszy, a tym samym użycie potencjalnie śmiertelnej siły może zostać uznane za »bezwzględnie konieczne«. Należy także wskazać, iż policja została zaangażowana w niezaplanowaną operację, w wyniku której sytuacja rozwinęła się w sposób wymagający interwencji bez wcześniejszych przygotowań” czy też wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 10 marca 2011 r., sygn. akt II AK a 213/10, Lex nr 787381: „(...) W realiach tego bardzo dynamicznego, liczonego w sekundy zdarzenia, skoro nawet odtworzenie po czasie jego poszczególnych elementów stanowi dla Sądu istotny problem, to wymaganie tego rodzaju perfekcji od interweniującego w warunkach zagrożenia policjanta, stanowi wymóg ocierający się o nierealność. Trudno bowiem wymagać, by w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia własnego i będącej z nim funkcjonariuszki w ułamku sekund »przeanalizował« etapy zachowania kierowcy Forda, pod kątem oceny, czy szarżujący samochodem jeszcze »atakuję«, czy też już »ucieka« i w związku z tym, czy strzelając w koła samochodu, choć nie w kierunku osoby winien był jeszcze – bądź już nie – używać komend, o których mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia z 19 lipca 2005 r.”.

interpretacyjne pojęcia „posiadanie” oraz sprzeczności orzecznicze odnośnie niejednolitej praktyki w ujęciu oceny poszczególnych znamion przestępstwa czy też czynności sprawczych z art. 263 § 2 k.k.

Samo słowo „posiadanie” stanowiło przedmiot wielu judykatów. Chociażby w wyroku z 21 stycznia 2009 r., sygn. akt II KK 197/08 Sąd Najwyższy stwierdził, że „odrzuć należy tożsamość rozumienia (...) zwrotu (posiadanie) na gruncie szeroko rozumianego prawa karnego i cywilnego. Nie do przyjęcia bowiem w prawie karnym byłaby choćby definicja »dzierżenia« wynikająca z art. 338 k.c. – niebędącego przecież posiadaniem (osoba faktycznie władająca rzeczą, czy to w swoim imieniu, czy za kogoś innego, bez wątplenia prawie zawsze będzie w prawie karnym postrzegana jako posiadacz). Przyjąć należy, że analizowany zwrot nie tylko nie posiada na gruncie norm prawa karnego definicji legalnej (tak jak ma to miejsce w art. 336 k.c.), ale również nie jest to zwrot, którego znaczenie w języku prawniczym byłoby jednoznaczne – wystarczy tu przypomnieć wskazane różnice pomiędzy znaczeniem cywilistycznym i karnoprawnym tego terminu”³⁸. Z kolei Sąd Apelacyjny w Lublinie, analizując czynności stanowiące przestępstwo posiadania broni bez zezwolenia, stwierdził, że przez posiadanie w rozumieniu art. 263 § 2 k.k. należy rozumieć każde faktyczne, nawet krótkotrwałe władanie rzeczą, zarówno jak właściciel, ale i bez chęci zatrzymania dla siebie, np. tylko aby używać chwilowo czy za kogoś innego, z zamiarem przywłaszczenia lub bez, czy przechowanie z upoważnienia innej osoby. Posiadanie charakteryzują takie czynności, jak mieć, trzymać, utrzymać czy dysponować. Występek ten może zostać popełniony nie tylko przez działanie ale i zaniechanie, a sprawca tego przestępstwa może być posiadaczem broni lub amunicji, nawet jeśli ich nie widział i nie dotykał³⁹.

W orzecznictwie sądów administracyjnych dostrzegana jest niejednolita praktyka oceny spraw dotyczących rozstrzygnięć organów Policji⁴⁰ w przedmiocie cofnięcia pozwolenia na posiadanie broni palnej do celów sportowych. Organy administracji, opierając się na art. 18 ust. 4 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, wydają decyzje o cofnięciu pozwolenia na broń palną sportową, które zostało udzielone na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów. Posiadacze tych pozwoleń w oparciu o aktualnie normy ustawowe nie spełniają obecnie wymogów uzyskania takiego pozwolenia. Chodzi w szczególności o spełnienie wynikającego z art. 10 ust. 3 pkt 3 ustawy o broni i amunicji wymogu posiadania kwalifikacji sportowych, o których mowa w art. 10b oraz licencji właściwego polskiego związku sportowego.

³⁸ OSNKW 2009, Nr 4, poz. 30.

³⁹ Tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 28 czerwca 2017 r., sygn. akt II AKa 288/16, Lex nr 2354171.

⁴⁰ Szerzej: K. Frąckowiak, *Standardy użycia broni palnej przez policjantów a ochrona życia ludzkiego*, Szczytno 2013.

Dodatkowo powstaje problem z interpretacją i oceną zachowania osób, które uzyskały pozwolenie na broń sportową na podstawie „starych” przepisów, czy także muszą spełniać wymogi wynikające z obecnie obowiązującej regulacji. Z kolei brak spełnienia zawartych tam warunków (np. z art. 10 ust. 3 pkt 3 ustawy o broni i amunicji) skutkuje cofnięciem pozwolenia na posiadanie broni palnej sportowej, czy też nie? Tu istnieją dwie linie interpretacyjne, z których jedna stanowi że należy cofnąć pozwolenie⁴¹, a druga wskazuje przesłanki o braku podstaw w tym zakresie⁴².

⁴¹ Pozwolenia na broń do celów sportowych uzyskane pod rządami wcześniejszych regulacji prawnych należy badać przez pryzmat aktualnie obowiązujących przepisów i wymogów w nich zawartych również tych, które wynikają z art. 10 ust. 3 pkt 3 ustawy o broni i amunicji. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z 21 lipca 2016 r., sygn. akt II SA/Wa 520/16, Lex nr 2113530 stwierdził: „Na gruncie obowiązującej ustawy o broni i amunicji (...) dla zachowania przez skarżącego nabytego prawa – pozwolenia na posiadanie broni palnej sportowej – niezbędne jest wykazanie uprawiania czynnego sportu strzeleckiego w oparciu o aktualną (ważną) licencję związku sportowego, wymaganą przepisem art. 10 ust. 3 pkt 3 u.b.a. Skarżący takiej licencji nie posiada (...). Tym samym skarżący (...) nie legitymując się aktualną licencją uprawniającą do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym, przestał spełniać wymogi niezbędne do zachowania pozwolenia na posiadanie broni palnej sportowej, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 3 u.b.a. Sama przynależność do Stowarzyszenia, jak też uprawianie w ramach tego Stowarzyszenia strzelectwa, nie stanowi o spełnieniu wymogu określonego przez ustawodawcę w przepisie art. 10b u.b.a. (...). Skoro skarżący nie ma – wobec braku licencji – uprawnień do używania broni w celu, dla którego uzyskał pozwolenie w 1997 r., to zasadnie organ – biorąc pod uwagę reglamentacyjny charakter przepisów regulujących dostęp do broni – uznał, że niecelowe byłoby pozostawienie stronie prawa do broni (...). Przepis art. 52 u.b.a., zgodnie z którym zachowują ważność pozwolenia na broń i legitymacje noszące nazwę »pozwolenie na broń«, wydane na podstawie dotychczasowych przepisów, nie oznacza, że osoby, które uzyskały zezwolenie na posiadanie broni sportowej na podstawie ustawy z 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych, nie są związane regulacjami wynikającymi z przepisów obecnie obowiązującej ustawy”. Analogicznie w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 20 maja 2016 r., sygn. akt II OSK 2265/14, Lex nr 2083467: „Z (...) przepisów [art. 10 ust. 1 oraz do art. 10 ust. 3 pkt 3 u.b.a. – przyp. aut.] wynika, że jednym z warunków koniecznych do uzyskania pozwolenia na broń do celów sportowych jest legitymowanie się licencją właściwego polskiego związku sportowego. W niniejszej sprawie bezsporne jest, że skarżący licencją taką nie dysponuje, co oznacza, że nie spełnia warunków niezbędnych do posiadania pozwolenia na broń palną sportową, o których mowa w art. 10 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 3 pkt 3 u.b.a. Okoliczność, że skarżący na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów spełniał wymogi do posiadania broni palnej sportowej, nie oznacza, że nie jest on związany regulacjami wynikającymi z przepisów obecnie obowiązującej ustawy (...).”

⁴² Brak jest podstaw do cofnięcia pozwolenia na posiadanie broni palnej sportowej z tego powodu, że osoba, która uzyskała takie pozwolenie pod rządami wcześniej obowiązujących przepisów, nie spełnia warunków wynikających z obecnie obowiązującego art. 10 ust. 3 pkt 3 ustawy o broni i amunicji. Tak m.in. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 6 października 2016 r., sygn. akt II OSK 2555/14, Lex nr 2163222: „Zdaniem Naczelnego Sądu Administracyjnego brak jest uzasadnionych podstaw do przyjęcia, że w sytuacji, gdy skarżący kasacyjnie nie posiada dokumentu wydanego przez polski związek sportowy, o którym mowa w art. 10b ust. 2 u.b.a. i tym samym nie może uprawiać sportu o charakterze strzeleckim, to w konsekwencji ustała okoliczność faktyczna, dla której wydano mu pozwolenie na posiadanie broni palnej sportowej. Stwierdzić należy, że skarżący kasacyjnie uzyskał pozwolenie na broń palną sportową w czasie, gdy uzyskanie pozwolenia na posiadanie tego typu broni nie wiązało się z koniecznością uprawiania sportu o charakterze strzeleckim i pozwolenie to nadal zachowuje swoją moc. Nie ma

Początkowo, w orzecznictwie sądownoadministracyjnym dominował nurt przedstawiony jako pierwszy, który zakładał, że skoro osoba uzyskała pozwolenie na broń w oparciu o poprzednio obowiązujące przepisy i nie posiada obecnie licencji Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego oraz patentu strzeleckiego, to uzasadnione jest cofnięcie udzielonego pozwolenia. Argumentem na rzecz takiego stanowiska było to, że ustale okoliczności faktyczne stanowiące podstawę wydania pozwolenia (art. 18 ust. 4 ustawy o broni i amunicji). Obecnie dostrzec można zmianę tendencji orzeczniczych. W najnowszych dyktandach, Naczelny Sąd Administracyjny kwestionuje wskazany wyżej pogląd. Sąd, analizując m.in. przepisy intertemporalne ustawy o broni i amunicji oraz ustawy zmieniającej tę ustawę (z dnia 5 stycznia 2011 r.), zwraca uwagę na to, że nie ma przepisu, który pozbawiałby mocy prawnej tzw. stare pozwolenia na broń lub takiego, który nakazywałby osobom posiadającym takie pozwolenie spełniać dodatkowe wymogi dostosowujące do nowych przepisów. Ponadto akcentuje się że otwarty katalog „ważnych przyczyn” udzielenia pozwolenia na posiadanie broni palnej sportowej (art. 10 ust. 3 ustawy o broni i amunicji) daje możliwość uwzględnienia przez orzekające organy Policji także innych niż wymienione w tym przepisie okoliczności uprawniających do uzyskania przez zainteresowanego pozwolenia na broń. Nie można uznać, w oderwaniu od realiów sprawy, że sam brak licencji Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego i patentu strzeleckiego, automatycznie oznacza konieczność cofnięcia udzielonego już pozwolenia na broń palną sportową.

Co do samego definiowania broni w postanowieniu Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2003 r., sygn. akt I KZP 40/02 podkreślono, że w rozumieniu ustawy bronią palną są wszystkie urządzenia zaliczone do tej kategorii

żadnego przepisu, który pozbawiałby to pozwolenie mocy prawnej. (...) Nie ma też żadnego przepisu, który nakazywałby osobom posiadającym pozwolenie na broń palną sportową uzyskane na podstawie przepisów ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych, jak i na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji przed dniem 10 marca 2011 r. dostosowania się do wymogów zawartych w art. 10b u.b.a. Brak jest też podstaw do uznania istnienia tego rodzaju obowiązku w drodze wykładni”. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 20 września 2016 r., sygn. akt II OSK 3126/14, niepubl.: „NSA nie podziela argumentacji organów administracji oraz Sądu pierwszej instancji, że fakt, iż osoba, która otrzymała pozwolenie na broń sportową przed wejściem w życie art. 10 ust. 3 pkt 3 u.b.a. w obecnym brzmieniu – co miało miejsce, jak wynika z ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy o broni i amunicji (...) w dniu 10 marca 2011 r. – nie spełnia warunków określonych w tym przepisie, a więc m.in. nie posiada patentu strzeleckiego i licencji zawodniczej wydanej przez PZSS, jest samo w sobie podstawą do uznania, że ustale okoliczności faktyczne, które stanowiły podstawę do wydania tego pozwolenia. Zgodnie z art. 18 ust. 4 u.b.a. właściwy organ Policji może cofnąć pozwolenie na broń, jeżeli ustale okoliczności faktyczne, które stanowiły podstawę do jego wydania. Konieczne jest więc zbadanie, jakie okoliczności były podstawą wydania pozwolenia na broń sportową i jeżeli było to, tak jak w rozpoznawanej sprawie, uprawianie sportu strzeleckiego – niezbędne jest zbadanie, czy te okoliczności ustały, a więc, czy posiadacz pozwolenia na broń sportową zaprzestał uprawiania sportu o charakterze strzeleckim. Fakt, że obecnie nie posiada on licencji zawodniczej może być okolicznością faktyczną potwierdzającą to, że nie uprawia tego rodzaju sportów. Nie może to jednak być okoliczność przesądzająca (...)”.

w art. 4 ust. 1 pkt 1 oraz wszystkie inne urządzenia nienazwane w tej niepełnej definicji zakresowej, które spełniają kryteria definicji treściowej wyrażonej w art. 7 ust. 1 ustawy o broni i amunicji. Mogą to być np. nietypowe urządzenia, które pojawią się wraz z coraz szybszym rozwojem technicznym typów i rodzajów broni, a które, nie będąc bronią bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową, będą wypełniały kryteria ustalone w definicji treściowej zawartej w art. 7 ustawy o broni i amunicji⁴³. W uchwale Sądu Najwyższego z 24 lutego 2010 r., sygn. akt I KZP 29/09⁴⁴ podkreślono, że nie jest wymagane pozwolenie na posiadanie czarnego prochu, mogącego być także częścią amunicji do broni palnej wytworzonej przed 1850 r. W innym judykacie stwierdzono, że wystawiony jako eksponat w muzeum egzemplarz pistoletu wojskowego, będącego aktualnie na wyposażeniu wojska, stanowi broń palną oraz broń wojskową w rozumieniu ustawy, choćby był technicznie niesprawny, jeżeli niesprawność ta może być usunięta⁴⁵.

Brak nieistotnej części broni, niepowodujący możliwości odstrzelenia naboju, nie dyskwalifikuje danego egzemplarza jako broni palnej⁴⁶. A w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 29 czerwca 2006 r., sygn. akt II AKa 128/06⁴⁷ uznano, że gotowa lub obrobiona istotna część broni palnej (np. bęben naboju), uważana za broń w rozumieniu ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, na posiadanie której sprawca nie ma wymaganego zezwolenia, stanowi broń palną w rozumieniu przepisu art. 263 § 2 k.k., a co za tym idzie, tak opisane zachowanie podlega kryminalizacji wynikającej z tego przepisu. W wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 7 października 2004 r., II AKa 238/04⁴⁸ stwierdzono, że posiadane przez oskarżonego rewolwery alarmowe Kimar i Start4, na skutek dokonanych przeróbek polegających na usunięciu przegrody zabezpieczającej z lufy, stanowią broń palną. O przyjęciu, że stanowią one broń palną, decyduje bowiem to, że na skutek niedozwolonych przeróbek możliwe jest miotanie pocisków wprowadzanych bezpośrednio do przewodu lufy, a nie jej celność czy też zakres rażenia. Zatem nawet defekty broni nadające się do usunięcia nie pozbawiają danego urządzenia cech broni palnej⁴⁹. Cechy wymaganej dla broni palnej w postaci zdatności do rażenia pociskiem lub substancją z odpowiedniej odległości nie mają „straszaki” i zbli-

⁴³ OSNKW 2003, Nr 1–2, poz. 11.

⁴⁴ Lex nr 558098. Por. też wyrok Sądu Najwyższego z 21 lipca 2011 r., sygn. akt III KK 184/11, Lex nr 860614, z aprobowaną glosą B. Kurzepy, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 5, s. 164 i nast.

⁴⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 1975 r., sygn. akt Rw 627/74, OSNKW 1975, Nr 7.

⁴⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 25 kwietnia 2007 r., sygn. akt II AKa 431/06, Lex nr 312513.

⁴⁷ „Prokuratura i Prawo” 2007, Nr 4, poz. 20.

⁴⁸ „Prokuratura i Prawo” 2005, Nr 10, poz. 19.

⁴⁹ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 20 stycznia 2014 r., sygn. akt II AKa 228/13, Lex nr 1441569.

żone do nich przedmioty, służące jedynie do zabawy⁵⁰. Bronią palną nie jest także pistolet wodny, nawet łudząco podobny do prawdziwego⁵¹. Według Sądu Najwyższego nie jest bronią palną sportowy pistolet startowy. Za broń palną może być uznany pistolet sygnałowy (rakieta), który może być wykorzystany do zabijania ludzi i zwierząt na odległość do 10 m, dodatkowo możliwe jest strzelanie z niego amunicją myśliwską⁵². Za broń palną nie uznaje się pistoletu prawdziwego, ale niezdatnego do użytku⁵³. Sąd Apelacyjny w Lublinie stwierdził, że „niesprawny i nienabity pistolet pneumatyczny nie jest bronią palną”⁵⁴.

Wnioski końcowe

Obowiązująca obecnie w Polsce ustawa o broni i amunicji ma podstawową wadę, polegającą na całkowitej niejasności odnośnie desygnatu pojęcia „broń”, a szczególnie „broń palna”. Definicja odwołuje się do pojęć zupełnie niejasnych dla laika, a i specjaliści mają z nią kłopoty, o czym świadczy liczba publikacji naukowych poświęconych tylko definicji. Historyczne spojrzenie na polskie regulacje odnoszące się do posiadania broni przez osoby cywilne (nie funkcjonariuszy służb) pokazuje postępujące komplikowanie się tych regulacji, zupełnie nieodpowiadające komplikowaniu się rzeczywistości. Pierwszy dekret dotyczący tego przedmiotu z 1919 r. miał 7 artykułów i dwa rozporządzenia wykonawcze odnoszące się do ustalenia pojęcia „broń”. Obowiązująca ustawa ma 56 bardzo rozbudowanych przepisów i w zakresie definicji żaden obywatel bez specjalistycznego przygotowania jej nie zrozumie, zaś specjaliści z zakresu kryminalistyki prezentują różne poglądy na to, co jest, a co nie jest bronią, szczególnie gdy chodzi o broń palną⁵⁵. Przeczy to podstawowym zasadom pra-

⁵⁰ Por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 października 1976 r., sygn. akt IV KR 196/76, OSNKW 1976, Nr 12, poz. 147

⁵¹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 1959 r., sygn. akt IV K 952/59, OSNPG 1960, Nr 1, poz. 20.

⁵² Por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lipca 1979 r., sygn. akt III KR 167/79, KZS 1997, z. 8, poz. 187. Por. także wyrok SA w Katowicach z 10 listopada 2009 r., sygn. akt II AKa 317/09, „Prokuratura i Prawo” – wkł. 2010, Nr 6, poz. 16, w którym sąd uznał, że pistolet alarmowy Start3 kaliber 6 mm stanowi broń palną.

⁵³ Por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 1962 r., sygn. akt IV K 986/61, OSNKW 1963, Nr 3, poz. 55 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1981 r., sygn. akt I KR 288/81, OSNPG 1982, Nr 8, poz. 115.

⁵⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 5 kwietnia 2004 r., sygn. akt II AKa 47/04, „Prokuratura i Prawo” – wkł. 2005, Nr 1, poz. 12.

⁵⁵ Ostatnie pozycje literatury dotyczące pojęcia „broń” to m.in.: Z. Bogusz, P. Grzegorzczak, W. Thiel, Z. Wardak, *Kryminalistyczna problematyka broni akustyczno-pneumatycznej*, [w:] M. Goc, E. Gruza, T. Tomaszewski (red.), *Co nowego w kryminalistyce – przegląd zagadnień z zakresu zwalczania przestępczości*, Warszawa 2011; W. Brywczyński, *Kolekcjoner czy przestępca – w trosce o prawidłową interpretację pojęcia „broń palna”*, „Problemy Współczesnej

widłowej legislacji i praktycznie uniemożliwia obywatelom zrozumienie obowiązującego prawa, co jest istotne szczególnie w kontekście odpowiedzialności karnej za samo posiadanie broni palnej.

Na postawione we wstępie pytanie należy po szczegółowej analizie historycznej i dogmatycznej przepisów odpowiedzieć następująco: że przepis Kodeksu karnego penalizujący posiadanie broni i/lub amunicji bez odpowiedniego zezwolenia należy łączyć z ustawą o broni i amunicji w zakresie definicji pojęć „broń” i „amunicja”. Nie świadczy to o nieprawidłowym określeniu znamion tego przestępstwa. W zasadzie dla potrzeb określenia znamion przestępstwa należy przyjąć definicję istniejącą w ustawie odnoszącej się do specyficznego zagadnienia.

W przypadku broni i amunicji wadą regulacji jest natomiast to, że ani przepisy ustawy, ani nawet orzecznictwo sądowe nie są w stanie wystarczająco precyzyjnie odpowiedzieć na pytanie, co jest bronią palną i amunicją, za których posiadanie grozi odpowiedzialność karną. Tylko biegli próbują określać to na potrzeby procesu karnego, odwołując się często do „kryminalistycznej definicji broni palnej” – kryminalistycznej, a więc niezrozumiałej dla ludzi bez specjalistycznego przygotowania.

Wykaz literatury

- Bafia J., Hochberg L., Siewierski M., *Ustawy karne PRL. Komentarz*, Wyd. Prawnicze, Warszawa 1965.
- Bogusz Z., Grzegorzczak P., Thiel W., Wardak Z., *Kryminalistyczna problematyka broni akustyczno-pneumatycznej*, [w:] M. Goc, E. Gruza, T. Tomaszewski (red.), *Co nowego w kryminalistyce – przegląd zagadnień z zakresu zwalczania przestępczości*, Stowarzyszenie Absolwentów WPiA UW, Warszawa 2011.
- Brywczyński W., *Kolekcjoner czy przestępca – w trosce o prawidłową interpretację pojęcia „bron palna”*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki” 2008, t. 12.
- Chlebowicz P., *Nielegalny handel bronią*, *Studium kryminologiczne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
- Fraćkowiak K., *Standardy użycia broni palnej przez policjantów a ochrona życia ludzkiego*, WSPoL, Szczytno 2013.
- Gardocki L., *Prawo karne*, wyd. dwudzieste drugie, C.H. Beck, Warszawa 2021.
- Herzog A., *Ustawa o broni i amunicji po nowelizacji*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 10.
- Hoc S., *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, [w:] S. Hoc J. Paśnik, P. Szustakiewicz, *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Hoc S., Paśnik J., Szustakiewicz P., *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2020.

Kryminalistyki” 2008, t. 12; A. Herzog, op. cit.; J. Kasprzak, „Istotne części broni” – czyli istotne problemy z interpretacją prawa, [w:] M. Goc, E. Gruza, T. Tomaszewski (red.), op. cit.; M. Tomaszewski, *Pojęcie broni palnej w polskim prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 10.

- Kasprzak J., „Istotne części broni” – czyli istotne problemy z interpretacją prawa, [w:] M. Goc, E. Gruza, T. Tomaszewski (red.), *Co nowego w kryminalistyce – przegląd zagadnień z zakresu zwalczania przestępczości*, Stowarzyszenie Absolwentów WPiA UW, Warszawa 2011.
- Kasprzak J., *Karalność nielegalnego wytwarzania i posiadania broni na przestrzeni dziejów*, [w:] S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka (red.), *Granice kryminalizacji i penalizacji*, ElSet, Olsztyn 2013.
- Kąkol C., *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2021.
- Kurzępa B., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2011 r., sygn. III KK 184/11*, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 5.
- Tomaszewski M., *Pojęcie broni palnej w polskim prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 10.
- Wardak Z., *Broń palna alarmowa – problematyka prawna i kryminalistyczna*, „Studia Prawnoustrojowe” 2019, t. 46.

Summary

Concept of firearms under Article 263 of the Penal Code and the Law on weapons and ammunition

Keywords: law, forensic science, weapons, firearms, ammunition, explosives, gun possession.

The purpose of the paper is to show the formation of the statutory concept of “firearm” in Polish law, as well as the evolution of responsibility for its illegal possession. Designees of the term “firearms” are not only weapons manufactured in the factory but also other objects that can be used as weapons (forensic concept of weapons). This issue is important because of the work on a new law on weapons that have been going on for several years. The adoption of a correct, understandable definition is crucial for criminal liability. It is also important to correctly define the notion of ‘possession’ of a weapon, which still raises doubts in judicial decisions.

In Poland the Law on Weapons and Ammunition in interpreting the notion of arms and firearms is unclear. It refers to concepts that are difficult to define. A historical look at Polish regulations relating to the possession of weapons by civilians, not servicemen, shows the progressive complication of these regulations, which does not correspond with the complication of reality.

The current law has 56 very extensive regulations, and in terms of definitions, no citizen without specialized training will understand it. In turn, specialists in forensic science present different views on what is and what is not a weapon, especially when it comes to firearms. This contradicts basic principles of proper legislation and makes it virtually impossible for citizens to understand the applicable law, which is important, especially in the context of criminal liability for firearms possession.

The authors presented a dogmatic analysis of the current law, referring to the concepts of forensic definitions of weapons. They also used the historical analysis of the regulations concerning the possession of firearms by citizens, starting from the interwar period.

Finally, they analyzed the jurisprudence of Polish courts, both administrative (gun permits) and criminal (the crime of illegal possession of weapons).